

λόγος μάλιστα μέριμνα τοῦ συγγραφέως φθάνει μέχρι τοῦ νὰ καταρτίσῃ πίνακα ἀλφαβητικὸν τῶν ἐπιστολῶν ἐκ τοῦ πρώτου γράμματος ἐκάστης αὐτῶν. Ἀντὶ τούτου ὁμως θὰ ἐπροτιμῶμεν πίνακα ἰδιαίτερον ἐμφαίνοντα, ἔστω καὶ ἐκ τῶν ἐνόντων, τοὺς ἀποδέκτας τῶν ἐπιστολῶν.

Εἰς τὸ ἔργον ἐπισυνάπτονται ἡ αὐτοβιογραφία Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου καὶ ἡ πρὸς τὸν ρῆγα τῆς Κύπρου ἐπιστολὴ μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως, ἐν τῇ ὁποίᾳ παρεισέφερασαν ἀβλεψίαι τινές. Ἐν σελ. π.χ. 191, 5-6 ὁ συγγραφεὺς τῆς «αὐτοβιογραφίας» δὲν ἐκφράζεται τόσον κατηγορηματικῶς ὅσον παρίσταται τὸ πρᾶγμα ἐν τῇ μεταφράσει¹.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος χωρίον εἶναι δυνατὸν νὰ δώσῃ τὸ ἐνδόσιμον εἰς τὸ νὰ θεωρηθῇ ἡ «αὐτοβιογραφία» ὡς πράγματι παρ' ἑτέρου γραφεῖσα θὰ ἔπρεπε νὰ μετεφράζετο μετὰ μεγαλυτέρας ἐπιφυλάξεως ἢ τοῦλάχιστον ὡς ἔχει ἐν τῷ κειμένῳ.

Ἐν σελ. 187, 14 ἡ λέξις *mélanges* εἶναι ἀνεπαρκῆς διὰ νὰ ἀποδώσῃ τὸ νόημα τῆς λέξεως «συγγραφὴ», ἣτις εὐρίσκεται ἐνταῦθα ἐν ἑναργεῖ ἀντιθέσει πρὸς τὴν λέξιν «πυκτίδα», ἣτις ἐπακολουθεῖ κατωτέρω, σοβαρώτερον ὁμως εἶναι τὸ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι 20-23.

Ἐξ ὅσων ἔφερον εἰς φῶς ἡ θαυμαστὴ προσπάθεια τοῦ κ. Lameere καὶ τὰ ὁποῖα μετὰ τσαύτης σαφηνείας ἐκτίθενται ἐν τῷ ἔργῳ του τούτῳ ἀποδεικνύεται ὅτι μία νέα ἔκδοσις τῆς ἀλληλογραφίας Γρηγορίου τοῦ Κυπρίου εἶναι ἀπαραίτητος. Τὴν ἔκδοσιν ταύτην, τὴν ὁποίαν θὰ ἀναλάβῃ ὁ ἴδιος ὁ σοφὸς συγγραφεὺς κ. Lameere δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θὰ διεξαγάγῃ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐπιτυχίας.

I. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Stéphane Binon, «*La vie de St Pierre l'Athonite*». Ἐν τῷ *E'* τόμῳ τῶν «*Studi Bizantini et Neoellenici*»¹. Ἀνακοίνωσις γενομένη ἐν τῷ *V* Διεθνεῖ Βυζαντινολογικῷ Συνεδρίῳ τῆς Ρώμης κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1936.

Ὁ ὀργανὸς τῆς Βυζαντινῆς περιόδου μελετητῆς κ. St. Binon ἀπὸ πολλοῦ ἔστρεψε τὰς ἐρεῦνας του πρὸς τὸ ἀγιώνυμον ὄρος παρασκευά-

¹ Ἡ σχετικὴ φράσις δέον νὰ μεταφρασθῇ γαλλιστὶ ὡς ἐξῆς : *Je le considère comme moi même et c'est ainsi que je le désigne. Τὸ δὲ ἄκρα ἡμῶν ἔνωσις μόνον ὡς notre parfaite union δύναται νὰ μεταφρασθῇ καὶ οὐχὶ notre sublime unité*.

ζων ιστορίαν τοῦ ἐν Ἄθῳ μοναχισμοῦ, περὶ οὗ ἐπιστημονικῆ τοιαύτη δὲν ὑπάρχει μέχρι τῆς σήμερον. Ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἄλλωστε καὶ αἱ ὑφιστάμεναι πηγαὶ εἶναι λίαν πενιχραί. Τὸ ἀρχαιότερον δημοσιευμένον κείμενον τὸ σχετικὸν πρὸς τὸν Ἄθῳ χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 872. Ἀξιόλογον συμβολὴν θὰ παράσχωσιν ἐν προκειμένῳ τὰ ἀρχεῖα τοῦ ἁγίου Ὁρους καὶ πρὸ πάντων τὰ Συναξάρια. Παρῆλθε βεβαίως ὁ καιρὸς, καθ' ὃν τὰ Συναξάρια ἐθεωροῦντο ἀπλᾶ παραμύθια. Ἐν αὐτοῖς πολλάκις ὁ ἱστορικὸς δύναται νὰ ἀντλήσῃ ἀξιολόγους εἰδήσεις ἐκεῖ ὅπου ἡ ἱστορία σιωπᾷ. Οὐχ ἦττον ὅμως ὁ κ. Βίνον συνιστᾷ ἐν προκειμένῳ μεγάλην ἐπιφυλακτικότητα, λόγῳ τοῦ ὅτι πολλάκις οἱ συναξαρισταὶ ἐξυμνοῦντες ἕνα ἅγιον ἀντιλοῦσι λεπτομερείας ἐξ ἄλλων βιογραφιῶν ἁγίων. Τὸ βέβαιον τῆς ὀρθότητος παρατηρήσεώς του ὁ κ. Βίνον ἐκθέτει ἐν τῇ ὡς ἄνω ἀνακοινώσει, προκειμένου περὶ τῆς βιογραφίας τοῦ ἁγίου Πέτρου τοῦ Ἀθωνίτου, ὅστις θεωρεῖται ὁ πρῶτος τοῦ Ἁγίου Ὁρους μοναστῆς.

Τὴν βιογραφίαν ταύτην ὁ κ. Βίνον μᾶς παρουσιάζει ὡς πρότυπον τῶν μεθόδων τὰς ὁποίας μετῆρχοντο ἔτι τῶν συναξαριστῶν πρὸς συγγραφὴν τῶν Βίων τῶν Ἁγίων.

Ὡς συγγραφεὺς τῆς βιογραφίας Πέτρου τοῦ Ἀθωνίτου παρουσιάζεται Νικόλαός τις μοναχός, ὅστις τὴν ὅλην ἀφήγησίν του τοποθετεῖ ὑπὸ τὸ κῦρος τοῦ Μεθοδίου Ἐπισκόπου Πατάρων.

Κατὰ τὴν βιογραφίαν ταύτην ὁ Πέτρος ἦτο στρατιώτης. Συλλήφθεις αἰχμάλωτος ὑπὸ τῶν Ἀράβων ἤχθη εἰς τὴν νέαν πρωτεύουσάν των τὴν Σαμάραν. Ἐκεῖ σφίζεται ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ὑπὸ τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ὀδηγεῖται εἰς Ρώμην, ἐνθα κείρεται μοναχός ὑπὸ τοῦ πάπα, μεθ' ὃ ἀναχωρεῖ ἐκζητῶν τόπον κατάλληλον ὅπως μονάσῃ. Ἀλλὰ τὸ πλοῖον οὐ ἐπέβαινεν ἐσταμάτησε θαυμασίως ἔμπροσθεν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὅπου ὁ ἅγιος κατῆλθε νοήσας ὅτι οὗτος ἦτο ὁ τόπος ὃ ἄνωθεν προσδιωρισμένος αὐτῷ. Μετὰ ἀσκητικὸν βίον 53 ἐτῶν ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐρημίᾳ, τὸ δὲ λείψανόν του ἀνευρέθη μετὰ ἐν ἔτος ὑπὸ κυνηγοῦ ἑνος καὶ δύο μοναχῶν, οἵτινες παραλαβόντες αὐτὸ τὸ μετεκόμισαν πρὸς ταφίν.

Ὁ κ. Βίνον παρατηρεῖ ὅτι δύο σημεῖα ἐν τῇ βιογραφίᾳ ταύτῃ ἐλέγχουσιν ἀμέσως τὴν ἐξάρτησιν αὐτῆς ἐξ ἄλλων βιογραφιῶν. Ταῦτα δὲ εἶναι τὸ ὡς ἐκ θαύματος σταμάτημα τοῦ πλοίου ἐν ἰστίῃ θαλάσῃ καὶ ἡ τυχαία ἀνευρέσις μετὰ καιρὸν τοῦ νεκροῦ σώματος τοῦ ἀσκητοῦ ὑπὸ κυνηγοῦ ἢ μοναχοῦ. Ταῦτα ἀπαντῶνται συχνάκις καὶ ὁμοιομόρφως καὶ ἐν ἄλλοις Βίοις Ἁγίων. Μετὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ ἐπιμελείας ὁ κ. Βί-

¹ Ἡ μελέτη αὕτη ἐξεδόθη πλήρως τελευταίως, περίληψις ὅμως αὐτῆς καὶ ἀπασῶν τῶν ἀνακοινώσεων ἐδημοσιεύθη καὶ ἐκοινοποιήθη πολὺ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐν Ρώμῃ Συνεδρίου.

ποιον ἀναφέρει τοὺς σοφοὺς τοὺς ἀσχοληθέντας περὶ τοὺς ἐν τοῖς Βίοις Ἁγίων κοινούς τούτους τόπους. Ἄλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο μόνον· ὁ συγγραφεὺς προβαίνων ἔτι περαιτέρω ἐν ταῖς ἐρεύναις του ἀποδεικνύει περιτρώτως ὅτι τὸ Συναξάριον Πέτρου τοῦ Ἀθωνίτου ἐν τῷ συνόλω του ἠντλήθη ἐκ δύο συμπληρουσῶν ἀλλήλας διαφορετικῶν πηγῶν. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον μέρος ἠντλήθη ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ ἐπισκόπου Λακεδαιμονίας Βασιλέως, ὅστις περιγυρίφων τρία θαύματα τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Νικολάου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας, ἀναφέρει ἐν τῷ τρίτῳ τούτων τὸν στρατιώτην Πέτρον, τὸν ὁποῖον ὁ ἅγιος Νικόλαος ἐμφανιζόμενος εἰς αὐτόν, σφίζει ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τὸν ὀδηγεῖ εἰς Ρώμην ἔνθα ὁ Πάπας τὸν κείρει μοναχόν.

Ὁ Βασιλεὺς ὅμως σταματᾷ μέχρι τοῦ σημείου τούτου, οὐδὲν δ' ἀπολύτως ἀναφέρει περὶ τοῦ μετέπειτα βίου τοῦ Πέτρου. Ὁ κ. Βίονη ἠτύχησεν ἐν ταῖς ἐρεύναις του νὰ ἀνακαλύψῃ ἐν τῷ Παρισινῷ ἔλλην. κώδικι 345 τὴν ἀνέκδοτον ἀκολουθίαν Πέτρου τοῦ Ἀθωνίτου ποιηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ περικλεοῦς Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου. Οὗτος ὅμως μόνον περὶ τοῦ ἀσκητικοῦ βίου καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Πέτρου ποιεῖται λόγον, οὐδὲν δ' ἀπολύτως ἀναφέρει περὶ τοῦ προτέρου κατὰ κόσμον βίου του. Εἶναι λοιπὸν ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας ὅτι ὁ συγγραφεὺς τὸν Βίον Πέτρου τοῦ Ἀθωνίτου μοναχὸς Νικόλαος ἠντλήσῃ τὸ μὲν πρῶτον μέρος τοῦ πονήματος ἐκ τῆς ἀφηγήσεως τοῦ ἐπισκόπου Βασιλέως, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ τῆς ἀκολουθίας Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου. Ἄγνωστον ὅμως, παρατηρεῖ ὁ κ. Βίονη, ἂν Πέτρος ὁ Στρατιώτης καὶ Πέτρος ὁ Ἀθωνίτης εἶναι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἢ ἂν ὁ συγγραφεὺς τὸ Συναξάριον μοναχὸς Νικόλαος ἔκρινε καλὸν νὰ προσαρτήσῃ εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ Ἀθωνίτου καὶ τὴν τοῦ Πέτρου τοῦ Στρατιώτου διὰ νὰ λαμπρύνῃ καὶ τὸν πρότερον βίον τοῦ ἐν Ἀθῶ ἀκμάσαντος ἀσκητοῦ. Τοιαῦτα δὲ πράγματι παραδείγματα δὲν εἶναι σπάνια ἐν τοῖς Συναξαρίοις.

Ἐν τέλει ὁ κ. Βίονη ἐπιλαμβάνεται τοῦ ζητήματος τῆς πατρότητος τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος βιογραφίας, τίς εἶναι δηλαδὴ ὁ συγγραφεὺς αὐτῆν. Κατὰ τοὺς ἁγιορείτας πρόκειται περὶ τοῦ Νικολάου τοῦ Κατασκευηνοῦ συγγραφέως καὶ ἄλλων βιογραφιῶν. Ὁ κ. Βίονη ὅμως ἀποδεικνύει, ἐπὶ τῇ βάσει ἀδραῶς ἐπιχειρηματολογίας, ὅτι ὁ γράφας τὴν βιογραφίαν Πέτρου τοῦ Ἀθωνίτου εἶναι Νικόλαος ὁ Σιναΐτης συγγραφεὺς τῆς βιογραφίας καὶ τοῦ ἑτέρου διαπρεποῦς ἀσκητοῦ τοῦ ἁγίου Ὁνουφρίου, πρὸς ὃν παραλληλίζεται πάντοτε Πέτρος ὁ Ἀθωνίτης. Ἡ μνήμη αὐτῶν γεραίρεται τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (τῇ 12ῃ Ἰουνίου), ὁμοῦ παρίστανται ἐν ταῖς τοιχογραφίαις τῶν μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀμφοτέρω δ' ἐν τῇ αὐτῇ Ἀκολουθίᾳ ἐγκωμιάζονται παρὰ Ἰωσήφ τοῦ Ὑμνογράφου.

Προκειμένου παρὰ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἤμασε Πέτρος ὁ Ἀθωνίτης

ὁ κ. Βίνον παρατηρεῖ, ἠλλείψει ἑτέρου τεκμηρίου, ὅτι οὗτος ἔζησε πρὸ τοῦ 893 καὶ τοῦτο διότι κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἀπεβίωσεν Ἰωσήφ ὁ Ὑμνογράφος.

Ἡ ἀξία τῆς περισπουδάστου ταύτης πραγματείας τοῦ κ Βίνον δὲν ἔγκειται μόνον ἐν τῇ νέᾳ θεωρίᾳ περὶ τοῦ τρόπου τῆς χρησιμοποίησεως τῶν Συναξαρίων, οὐδ' εἰς τὴν ἐπιτυχῆ ἐπίλυσιν διαφόρων προβλημάτων ἀφορώντων εἰς τὴν βιογραφίαν τοῦ πρώτου τοῦ Ἁγίου ὄρους μοναστοῦ, ἀλλ' ἐν τῇ παραθέσει πολυαριθμοτάτων παραπομπῶν, αἱ πλεῖστοι τῶν ὁποίων ἐξ ἀνεκδότων κειμένων προέρχονται. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἂν ἡ ὄντως πολῦτιμος καὶ διδακτικωτάτη αὕτη μελέτη μετεφράζετο ἑλληνιστί.

I. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Elpidio Mioni, Romano il Melode, Saggio critico e dieci inni inediti—G. B. Paravia et C. Torino 1937 σ. 233.

Ἡ πνευματικὴ τοῦ Ρωμανοῦ κληρονομία, ἡ εἰς τοὺς κώδικας ἀποκειμένη καὶ τμηματικῶς τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Καρθηναλίου Πίτρα τῷ 1876 εἰς τὰ *Analecta Sacra* δημοσιευθεῖσα, εἶτα δὲ ὑπὸ τοῦ Krumbacher καὶ τοῦ P. Maas καὶ ἄλλων πλουτισθεῖσα καὶ γνωστὴ γενομένη, διὰ τῆς ἐκδόσεως δέκα νέων ἀνεκδότων ὕμνων ὑπὸ τοῦ Ἐλπιδίου Μιόνη ἐκ τοῦ Πατμακοῦ κώδ. 213 ἀποβαίνει ἔτι πολυτιμότερα καὶ ἐνισχύει τὴν περὶ τοῦ Ρωμανοῦ ἐξενεχθεῖσαν γνώμην ὡς ὑπάτου μελωδοῦ καὶ ποιητοῦ ὄχι μόνον τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου.

Τῆς ἐν λόγῳ ἐκδόσεως προηγεῖται ἐκτενὴς εἰσαγωγή (σ. 1—68), διηρημένη εἰς 6 Κεφάλαια, ἐν οἷς ὀρθῶς ὀρίζεται ἡ ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τοῦ Ρωμανοῦ, ὁ ἔκτος αἰὼν, καὶ ἐπιφέρονται τὰ γνωστὰ πενιχρὰ βιογραφικὰ σημειώματα περὶ τοῦ ποιητοῦ (σ. 1—10), ἐρευνᾶται ἡ ὀνομασία καὶ σημασία τοῦ Κοντακίου, τὴν ὁποίαν δυσκολεύεται ὁ ἐκδότης νὰ ὀρίσῃ, καθορίζονται τὰ ἀπαρτίζοντα τὸ Κοντάκιον στοιχεῖα καὶ μέρη (προοίμιον, ἐφύμνιον, μέτρον, ἦχος, εἰρμός, Κεφ. Β', σ. 10—17), ὑποδεικνύονται αἱ πηγαὶ ἐξ ὧν ἠντλήσῃ τὰς ὑποθέσεις τῶν ὕμνων τοῦ ὀ Ρωμανοῦ (Π. καὶ Κ. Διαθήκη, Ἐφραὶμ ὁ Σύρος, οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας καὶ οἱ βίοι τῶν ἁγίων (Κεφ. Γ' σ. 18—26), ἐξετάζεται ἡ ποίησις τοῦ Ρωμανοῦ ὡς δογμα θερησκευτικὸν τέλειον, κατὰ τὸν ὀρισμὸν τὸν ὁποῖον ἐξήνεγκεν ὁ Bauvy εἰς τὸ ἔργον του *Poètes et Melodes* (σ. 36), ἐξαίρεται ἡ ἀξία καὶ τέχνη τῆς ποιήσεως τοῦ Ρωμανοῦ καὶ τὸ ποιητικὸν αὐτοῦ ἐξαίρετον τά-